

Financijska pismenost kod djece i mladih

Furdi, Laura

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Organization and Informatics / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:211:639577>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported / Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Organization and Informatics - Digital Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
VARAŽDIN**

Laura Furdi

Financijska pismenost kod djece i mladih

ZAVRŠNI RAD

Varaždin, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

**FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
VARAŽDIN**

Laura Furdi

Matični broj: 0016141521

Studij: Ekonomika poduzetništva

Financijska pismenost kod djece i mladih

ZAVRŠNI RAD

Mentorica:

Prof. dr. sc. Marina Kláčmer Čalopa

Varaždin, studeni 2022.

Laura Furdi

Izjava o izvornosti

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onima koji su u njemu navedeni. Za izradu rada su korištene etički prikladne i prihvatljive metode i tehnike rada.

Autorica potvrdila prihvaćanjem odredbi u sustavu FOI-radovi

Sažetak

Tema završnog rada je financijska pismenost kod djece i mladih. U radu će se dati uvodni pregled financijske pismenosti u svijetu i u Hrvatskoj. Istraživati će se financijska pismenost djece i mladih putem ankete te će se uspoređivati s već postojećim anketama. Definicije važnih pojmova izvući će se iz knjiga i službenih web stranica financijskih institucija te će oni pratiti tijekom analize provedene ankete. Anketa će biti potkrepljena grafikonima koje sam sama izradila od prikupljenih odgovora ankete. Nakon pronađenih sličnosti i razlika istaknuti ću svoje promišljanje o stanju financijske pismenosti u Hrvatskoj kod djece i mladih te ću dati svoj prijedlog poboljšanja znanja o financijama i raspolaganja s novcem.

Ključne riječi: financijska pismenost, djeca, mladi, novac, analiza

Sadržaj

1.Uvod.....	1
2.Metode i tehnike rada.....	2
3.Financijska pismenost	3
4. Financijska pismenost u svijetu.....	5
5. Financijska pismenost u Republici Hrvatskoj.....	6
6. Financijska pismenost kod djece i mladih u Hrvatskoj.....	6
7.Analiza prikupljenih podataka	7
7.1. Analiza prema spolu.....	8
7.2. Analiza prema dobi	15
7.3. Analiza prema stupnju obrazovanja	18
8.Financijska pismenost u doba Covid 19.....	22
9. Prijedlog poboljšanja financijske pismenosti djece i mladih u Hrvatskoj	23
10. Popis literature.....	27
11.Zaključak.....	28

1.Uvod

Tema završnog rada je „Financijska pismenost kod djece i mladih“. Na samom početku biti će navedena definicija pojma financijske pismenosti te važnosti učenja o istoj. Spomenuti će se pojmovi poput financijskog znanja i financijskih vještina te kako se financijska pismenost pojavljuje u praksi. Pojaviti će se i pitanje da li će bolja financijska pismenost poboljšati odnos s novcem te da li će to rezultirati pametnijom raspodjelom osobnih financija. Također bit će navedene prednosti i posljedice bolje financijske pismenosti kod pojedinca.

Iz izvora financijskih institucija biti će navedeni postotci financijske pismenosti kod cijele populacije u svijetu. A nakon toga će biti navedeni postoci za Hrvatsku iz različitih istraživanja koja su provedene na području Republike Hrvatske i promatrati će se kako Hrvatska stoji prema ostatku svijeta za koji postoje javno dostupni podaci.

Nadalje u radu će biti objašnjeni razlozi zašto se roditelji često odlučuju ne pričati s djecom o financijama kućanstva te razlozi zašto bi to ipak trebalo učiniti. Također istaknuti su i savjeti na koji način bi trebalo uvesti djecu u priču o financijama te u kojoj dobi je to najbolje učiniti.

Nakon toga, biti će naveden postotak pismenosti kod djece i mladih u Hrvatskoj prema provedenim istraživanjima te će biti uspoređeni s provedenom anketom na ciljanoj skupini od 6 do 30 godina. Anketa je provedena anonimno te je bila dobrovoljnog karaktera, dakle svatko je mogao ispuniti obrazac putem Google Form obrasca. Dobiveni odgovori automatski su se spremali u Excel dokument.

Ciljana skupina je podijeljena na više dobnih skupina, koje prati ujedno i faza školovanja. Pa je tako prva skupina u dobi od 6 do 14 godina kada se pohađa osnovna škola, zatim 15 do 18 godina kada se pohađa srednja škola. Preostala dob je podijeljena na dva dijela od 19 do 24 godine te od 25 do 30 godina.

Shodno tome, anketa je praćena i uspoređivana na više razina. Prema spolu, nivou obrazovanja te prema životnoj dobi. Nakon prikupljenih podataka, podaci su sortirani u različite skupine. Provedena anketa potkrepljena je raznim grafikonima koji su izrađeni u Excelu te će oni zornije prikazivati rezultate ankete.

Nakon usporedbe ankete koja se provodila sa anketama koje su već provedene prije, biti će navedena trenutna situacije vezana uz financijsku pismenost kod djece i mladih te prijedlog ideje kako bi se financijska pismenost kod djece i mladih u Hrvatskoj mogla poboljšati. Na kraju će sva zapažanja i ideje biti sumirane u zaključku.

2. Metode i tehnike rada

U ovom radu koristit će se razni izvori kako bi se što točnije prikazalo stvarno stanje financijske pismenosti kod djece i mladih u Hrvatskoj. Iz knjiga su ispisane stručne definicije za određene pojmove i podjele, dok su se za usporedbu s anketom koristile web stranice financijskih institucija koje su već ranije provodile ankete na temu financijske pismenosti.

Anketa se provodila putem Google Form obrasca na kojem su bila upisana pitanja koja se sastoje od tri dijela: osobni podaci (spol, obrazovanje te godine), pitanja vezana uz poznavanje znanja o financijskim pojmovima i nakraju osobna prosudba o svojoj financijskoj pismenosti. Dospjeli odgovori upisivali su se u Excel iz kojeg se kasnije lako napravilo sortiranje podataka. Svi kasnije navedeni grafovi izrađeni su u Excelu.

3. Financijska pismenost

Postoje mnoge definicije pojma financijske pismenosti, no „OECD financijsku pismenost definira kao kombinaciju informiranosti, znanja, vještina, stavova i ponašanja potrebnih za donošenje ispravnih financijskih odluka za ostvarenje individualne dobrobiti. Pojednostavljeno, to je osnovno financijsko znanje koje nam je potrebno za funkcioniranje u današnjem okruženju.“(HANFA.hr, Financijska pismenost)

U današnje vrijeme vrlo je bitno brinuti o svojim financijama i potrošnji kako bi što bolje znali raspolagati budžetom koji imamo. Velika većina raspolaže s vrlo oskudnim budžetom koji je potrebno vrlo pažljivo koristiti kako ne bi došlo do nepotrebnog zaduživanja. Praćenjem svojim osobnih financija, ali i svakodnevnim učenjem o financijskoj pismenosti pomaže nam kod boljeg raspolaganja s našim financijama. Kako se smatra da u današnje vrijeme nije moguće normalno kretanje ljudi u poslovnom svijetu bez odgovarajućeg osnovne financijske pismenosti, Ujedinjeno Kraljevstvo i SAD 2000-ih godina pojavila se financijska pismenost u obliku koncepta koji će se koristiti u obrazovanju za poboljšanje financijske pismenosti kod građana.(Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu,str.1)

„Za financijsku pismenost može se reći da je relativna i kontinuirana. Drugim riječima, ne postoji pojedinac koji se može smatrati savršeno financijski pismenim, s obzirom na to da financijska pismenost od pojedinca zahtjeva kontinuirano usvajanje novih financijskih znanja i vještina.“ (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu,str.1)

Shodno tome, financijsku pismenost karakterizira financijsko znanje i financijske vještine. Financijsko znanje je teorijsko i praktično razumijevanje određenih financijskih pojmova, definicija i informacija. Smatra se da će se oni koji imaju određenu razinu financijskog znanja moći bolje snaći u poslovnom svijetu te bolje znati donijeti racionalne odluke. Glavna zadaća financijskog znanja je naučiti ljude pojmovima, definicijama i podjelama financijskih pojmova kako bi im kasnije bilo lakše snaći se na tržištu poslovanja. Dok je cilj da se svaki pojedinac informira gdje se može naći financijsku pomoć ukoliko mu zatreba. (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu,str.2)

Financijske vještine obuhvaćaju onaj praktični dio, ali i uključuju primjenu financijskih znanja. Pod pojmom financijskih vještina spominje se više vrsta vještina poput : logičkih, numeričkih i statističkih. Smatra se da je numerička vještina vrlo važna za poslovanje, ali i vođenje vlastitih financija te da nedostatak tih vještina može biti veliki nedostatak i problem

kod vođenja financija. (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu,str.2-3)

Ukoliko su razina financijskog znanja i vještina kod pojedinaca loša, to može dovesti do niza posljedica poput dodatnih osobnih troškova, ali i troškova u poslovanju. Može dovesti čak i do socijalnog pada, povećanje javnih troškova i povećanje zdravstvenih i socijalnih troškova. Uslijed krize 2008.godine bila je naglašena važnost zaštite potrošača i financijske pismenosti kako bi se očuvala financijska stabilnost ekonomije. (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu, str. 3)

Kao neke od glavnih prednosti financijske pismenosti u praksi za svakog pojedinaca ističu se: bolje planiranje i ostvarenje ciljeva, povećanje svijesti o potrošnji, pravilno i odgovorno korištenje financijskih proizvodima i uslugama, snalaženje u nepredvidivim financijskim situacijama, kvalitetnije planiranje budućnosti te izbjegavanje zaduženosti i isključenosti kako financijske tako i socijalne. (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu,str.5-7)

Osim potrebnih znanja i vještina, na razinu financijske pismenosti utječu i razni drugi čimbenici kao što su dob, razina obrazovanja, razina dohotka i zaposlenje, spol, lokus kontrole, optimizam te averzija prema riziku. (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu,str.8-9)

Često čujemo rečenicu „što stariji, to pametniji“, koja se u puno slučajeva pokazala točnom. Tako se pokazala točnom i u slučaju financijske pismenosti. Naime, visoku razinu pismenosti pokazale su osobe u dobi od 40 do 60 godina. Pokazali su kako se mogu vrlo dobro snaći u problemima te u rješavanju istih. (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu,str.8)

Što se tiče čimbenika obrazovanja, dokazano je kako oni ljudi sa slabim obrazovanjem te sa slabim numeričkim vještinama imaju nisku financijsku pismenost. Kod čimbenika razina dohotka i zaposlenje dokazano je da ljudi s višim dohotkom većinski više ulažu u svoje obrazovanje vezano uz financijsku pismenost i svoja ulaganja pa shodno tome je i njihova financijska pismenost veća. (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu,str.8)

Što se tiče financijske pismenosti po spolovima, žene su više nesigurne u svoje znanje i vještine te često ne žele riskirati ili se suočavati s nekim novim izazovima, dok se muškarci vrlo rado upuštaju u nepoznate probleme i situacije. No, s druge strane puno je manji postotak nepismenih žena od nepismenih muškaraca. (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu,str.8-9)

Pojedinci koji imaju izrađen unutarnji lokus kontrole, odnosno način percepcije svijeta oko sebe na određen način, vjeruju da će ih određena radnja dovesti do očekivanja te se oni ne boje poduzeti neke aktivnosti i potencijalno rizik. Dok kod osoba s izrađenim vanjskim lokusom kontrole smatraju da je sve što se događa ima određeni utjecaj i kontrolu izvana te su ti pojedinci skloni manje poduzimati određene akcije. (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu,str. 9)

Optimizam je vrlo bitan čimbenik kod ostvarenja određenih ciljeva, pa će tako optimisti očekivati pozitivne ishode i na taj način nastojati doći do cilja i smanjiti razliku između realnosti i očekivanja, dok će s druge strane pesimisti misliti na one najgore ishode i na taj način vrlo brzo i odustati od glavnog cilja. Optimisti također i puno rade, često štede i investiraju te smatraju da će otići u mirovinu u kasnijoj dobi. Osobe su sklonije riziku kada su suočene s gubicima, no kad je riječ o dobitcima imaju veću averziju prema riziku, odnosno općenito su odgovornije i odgovornije. (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu,str. 9)

4. Financijska pismenost u svijetu

U istraživanju koje je provela Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) i HANFA (2019.) prosjek u jugoistočnoj Europi 12 boda od ukupno mogućih 21(57%). Navedeno istraživanje provodilo se još u nekoliko država: Bugarska, Crna Gora, Gruzija, Moldavija, Sjeverna Makedonija i Rumunjskoj.

Provjeravalo se znanje o financijskoj pismenosti na tri razine: financijsko znanje, financijsko ponašanje i odnos prema novcu, te su se prema tim razinama dodijelili bodovi. (Hanfa.hr, Financijska pismenost)

Što se tiče financijskog znanja prednjače redom države: Mađarska(69%), Estonija (61%) i Irska (60%). Kod ispitivanja financijskog ponašanja prva tri mjesta su zauzele države: Njemačka (67%), Malezija (67%) te Poljska (61%). Najbolji odnos prema novcu imaju: Peru (71%), Albanija (69%) i Mađarska (69%). (HNB, HANFA (2015.),Mjerenje financijske pismenosti i financijske uključenosti u Hrvatskoj, str.9.,12.,14.)

5. Financijska pismenost u Republici Hrvatskoj

Prema OECD i HANFA istraživanju (2019.) sveukupna populacija u Republici Hrvatskoj ima bolju financijsku pismenost od prosjeka južnoistočnih država Europe. Naime, prema već spomenutom istraživanju Republika Hrvatska ima 59% odnosno 12,3 boda od ukupno 21.

Što se tiče financijskog znanja Hrvatska je na 47%, dok je s financijskim ponašanjem tek na 38%. Odnos prema novcu nam je nešto bolji - 57%. (HNB,HANFA(2015.), Mjerenje financijske pismenosti i financijske uključenosti u Hrvatskoj,str.9.,12.,14.)

„Prema istraživanjima financijske pismenosti u Hrvatskoj, kod mlađih od 19 godina i starijih od 70 godina zabilježena je najniža razina financijske pismenosti.“ (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu,str.8)

Istraživanje koje je sprovedeno u Hrvatskoj pokazuje kako su najviše financijski pismeni ispitanici s višim i visokim obrazovanjem. Također, bolju financijsku pismenost imaju osobe s boljim dohotkom, pa je tako u Hrvatskoj najbolja financijska pismenost kod osoba čije kućanstvo ima prihode veće od 6250 kuna. (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu,str.8)

Upravo tim činjenicama potaknut je ovaj rad, te se nastoji kasnije uz pomoć provedene ankete dokazati navedena tvrdnja.

6. Financijska pismenost kod djece i mladih u Hrvatskoj

Djeca i mladi također već od najranije dobi troše velik dio proračuna kućanstva, a da toga često i nisu svjesni. Zbog toga stručnjaci smatraju kako je dobro od malih nogu razgovarati s djecom o novcu i ostalim uslugama te na taj način graditi njihovu financijsku pismenost od malih nogu. Naime, djece od najranije dobi uočavaju kako novac ide iz bankomata ili iz banke te im je vrlo važno objasniti kako to funkcionira kako im se ne bi stvorila iluzija da novac jednostavno „teče“ iz bankomata. (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu,str.125-126)

Vrlo često financijski pismeni ljudi potječu iz financijski pismene obitelji. Ono što mnogi roditelji griješe je to da smatraju kako financije i novac nisu za malu djecu te ih iz zaštitničkih motiva odmiču od toga. Udruga za financijsko obrazovanje „Štedopis“ provela je online anketu koja je pokazala kako 48% roditelja razgovara s djecom o novcu, 36% rijetko, a 16% nikada.

Bitno je stvoriti djeci pozitivan stav o odnosu prema novcu i štednji istog te poticati djecu od najranije dobi na štednju. Nekoliko ključnih savjeta za učenje djece o financijama su : razlika između želje i stvarnih potreba, učenje kako dolazimo do novca, davanje džeparca, poticanje na zarađivanje (povremeni radovi uz obrazovanje), isticati važnost štednje, razgovor o mjesečnim i godišnjim troškovima kućanstva, razgovor o oglašavanju, uključivanje djece u obiteljski proračun, približavanje novca putem igre te priprema od vršnjačkog pritiska glede kupovine određene marke nekog proizvoda. (Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu, str.127-129)

U knjizi Brečić i Filipović istaknuto je kako bi se džeparac najlakše odredio kada bi roditelji i djeca sjeli zajedno te na papir stavili troškove koje dijete stvarno ima, no bilo bi korisno kada bi se djecu učilo da za dobiveni džeparac imaju određene obaveze koje moraju napraviti. Na taj način djeca bi od najranije dobi učila kako se za novac treba potruditi, u ranoj dobi odraditi obaveze, a kasnije odlaziti na posao. (Brečić R. ,Filipović J.(2016.), Priručnik za male ekonomiste-Financijska pismenost za djecu, str.11-15)

Djecu treba podsjetiti kako svaki oglas koji vide nije nužno njihova potrebna kupnja, te da oglasi služe da potaknu na nepotrebnu kupnju, no razlikovanjem svojih želja i potreba to se može smanjiti. „Svake godine djeca u dobi od 12 do 17 godina vide više od 25 000 oglasa na televiziji. Djeca u dobi od 12 do 17 godina vide još i više oglasa-31 000“ (Brečić R. ,Filipović J.(2016.), Priručnik za male ekonomiste-Financijska pismenost za djecu, str.50-53)

Prema istraživanju HANFA-e (2015.) najnižu pismenost imaju mladi do 19 godina, a najveću oni visokoobrazovani, koji žive u većim gradovima u Hrvatskoj ili oni s većim mjesečnim prihodima. (HANFA (2015.) Financijska pismenost, str.14)

Provođenjem ankete financijske pismenosti u Srednjoj školi Novska (2020.) došli su do podataka da 56% mladih smatra da ima odgovoran stav o novcu te ih 49% razmisli prije same kupovine proizvoda. Tek nešto više od polovice ih razumije pojam inflacije i njeno kretanje na cijenu dobra i usluga. Čak više od 60% mladih je smatralo kako je najsigurnije držati novac kod kuće. (Marton Z. (2020.), Istraživanje iz područja odgoja i obrazovanja na razini škole-financijska pismenost)

7.Analiza prikupljenih podataka

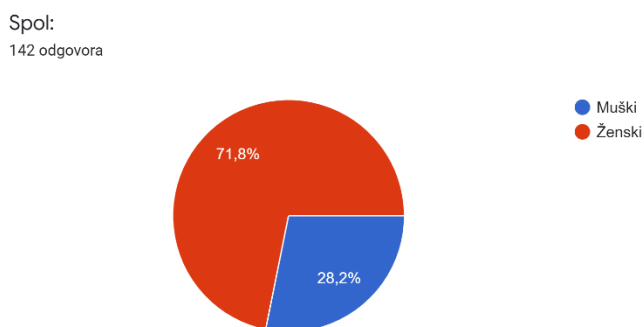
Analizirat će se podaci dobiveni iz ankete financijske pismenosti djece i mladih u Republici Hrvatskoj i to prema spolu, godinama te nivou obrazovanja. Anketi su mogli pristupiti svi ispitanici u životnoj dobi od 6 do 30 godina upisom svojih odgovora u Google Form obrazac.

Anketa je bila potpuno anonimna, te je uzorak bio ne probabilistički odnosno uzorak dobrovoljaca. Sva promatranja potkrijepljena su pripadajućim grafikonima za što lakše prikazivanje postotaka.

U anketi je sudjelovalo ukupno 142 osobe, u ciljanoj skupini od 6 do 30 godina podijeljenim u više kategorija. Osim toga anketa prati ispitanike i po trenutnom statusu osobe u smislu zaposlene, nezaposlene osobe ili je u tijeku još školovanje, također podijeljeni su i po nivou trenutnog obrazovanja ili ako su već zaposleni koji nivo obrazovanja su završili.

7.1. Analiza prema spolu

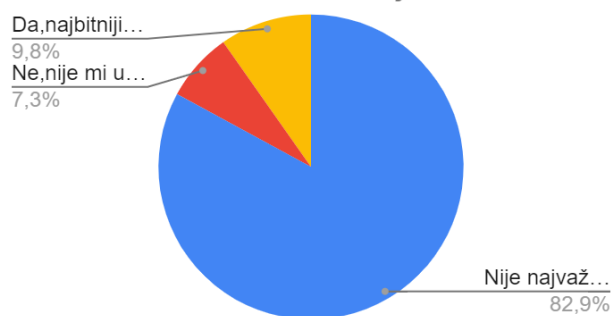
U anketi od ukupno 142 osobe pristupilo je 40 muškaraca odnosno 28,2%, te 71,8% odnosno 102 žene.

Grafikon 1: postotak muškaraca i žena zastupljenih u anketi

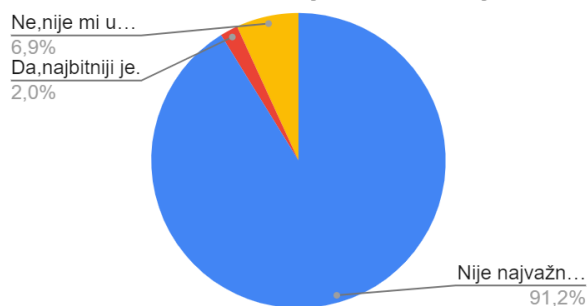
Čak 63,4% muškaraca smatra da ima odgovorni stav prema novcu, dok žena čak 80,4% smatra da imaju odgovoran stav prema novcu. No, kad je riječ o čestoj štednji novaca tu su postoci nešto niži. Postotak muškaraca koji često štede iznosi 63,4%, a žene su opet sa nešto višim postotkom 67,6%. Na pitanje da li smatraju da je novac najvažniji i muškarci i žene su većinski odgovorili da nije najbitniji ali je jako bitan.

Muškarci-Smatrate li da je novac n...

Grafikon 2: Koliko je novac bitan muškarcima

Žene-Smatrate li da je novac najvaž...

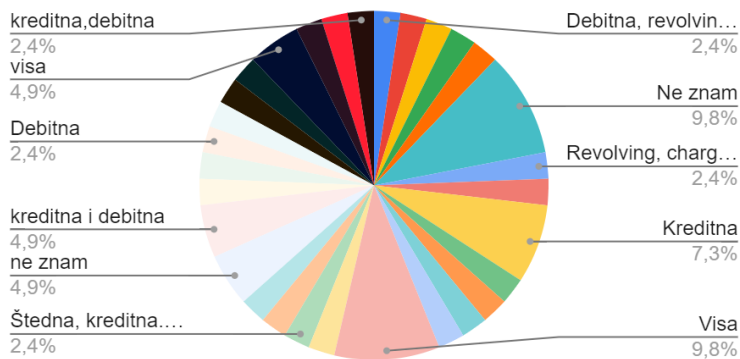

Grafikon 3: Koliko je novac bitan ženama

Muškarci su se izjasnili kako najviše novaca troše na druženja, hranu te igrice, dok žene najviše troše na hranu, odjeću i na putovanja. Samo 24,4% muškaraca razmisle detaljno uvijek prije nego što nešto kupe. Kod žena je situacija vrlo slična, 25,5% razmisli detaljno o potrebi kupovine. Kod razumijevanja pojma inflacije te njenog utjecaja na cijenu roba i usluga postoci su malo bolji. Kod muškaraca je to 58,5%, a kod žena 72,5%.

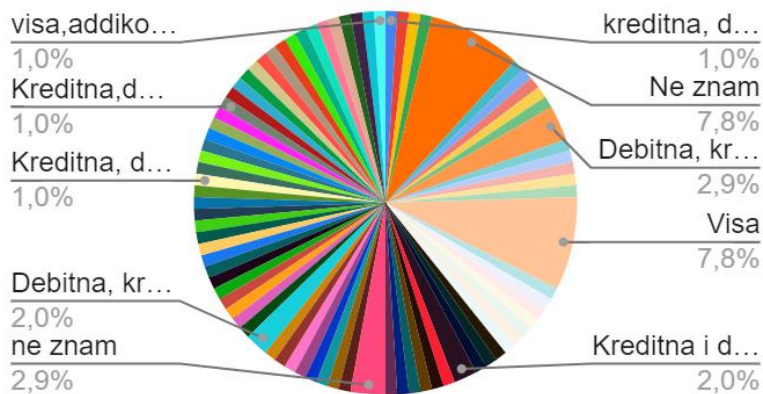
36,6% muškaraca smatra da je upoznato s vrstama kartica koje im se nude, no najviše njih zna navesti tek dvije vrste kartica. Najčešći odgovori koji se spominju su: kreditna, debitna i visa. Žene su se izjasnile s 59,6% kako su upoznate s vrstama kartica, a najčešći odgovori kod njih su bili isti kao i kod muškaraca.

Muškarci-Navedite vrste kartica koje poznajete(ukoliko ne znate navesti ni jednu vr...

Grafikon 4: Koje vrste kartica znaju muškarci

Žene-Navedite vrste kartica koje p...

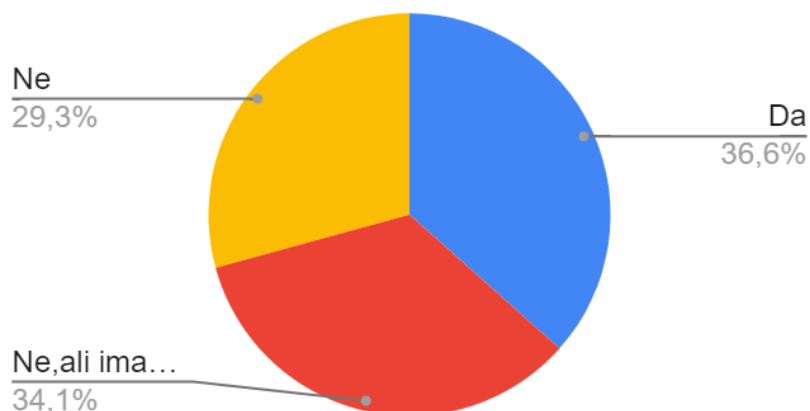

Grafikon 5: Koje vrste kartica znaju žene

Prema knjizi Klačmar Čalopa i Cigula financijske institucije dijele se na bankovne i nebankovne institucije te na depozitne i nedepozitne. „Najvažnija depozitna institucija je banka.“(M.K.Čalopa i M.Cingula: Financijske institucije i tržište kapitala,2012.,str.14-17)

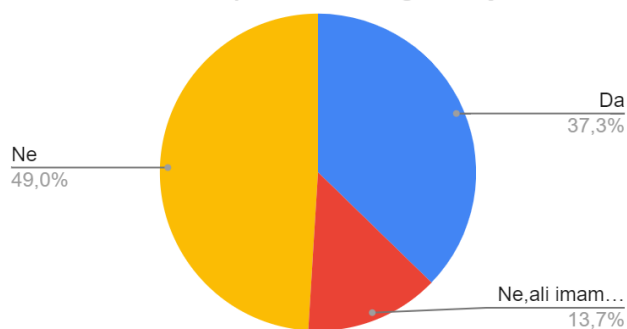
Najčešći odgovor kod muškaraca za financijske institucije bio je banka i HNB, dok je kod žena bio banke, HANFA, štedionice i FINA. Trgovanje vrijednosnim papirima vrlo je bitan segment kretanja na tržištu kapitala pa je iz tog ugla vrlo začuđujuće kako je samo 36,6% muškaraca i 37,3% žena upoznato s trgovanjem vrijednosnim papirima.

Muškarci-Jeste li upoznati s trgo...

Grafikon 6:trgovanje vrijednosnim papirima-muškarci

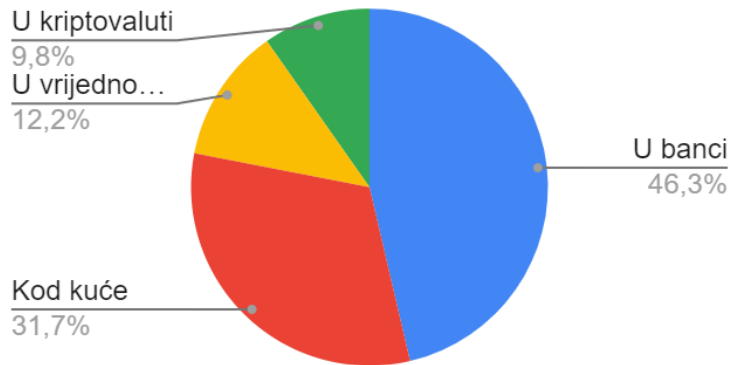
Žene-Jeste li upoznati s trgovanjem vri...

Grafikon 7:trgovanje vrijednosnim papirima-žene

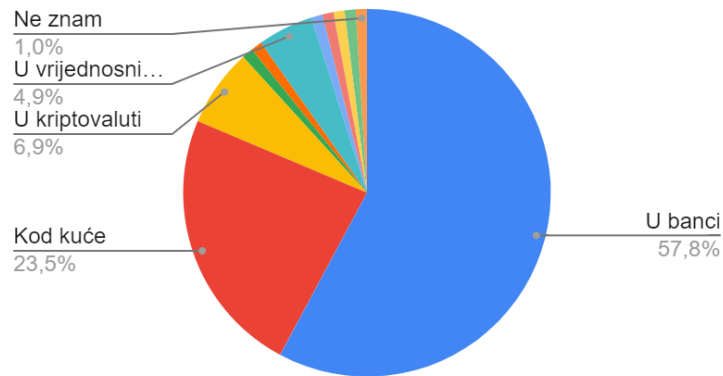
Sigurnost i povjerenje u financijske institucije i dalje se dokazuje, te ne čudi iako se 46,3% muškaraca i 57,8% žena izjasnilo kako je najsigurnije držati novac u banci, mnogi još vjeruju kako je najsigurnije držati novac kod kuće ili sad u novije vrijeme uložiti u vrijednosne papire, nekretnine i kriptovalute.

Muškarci-Gdje smatrate da je si...

Grafikon 8:gdje je sigurnije držati novac-muškarci

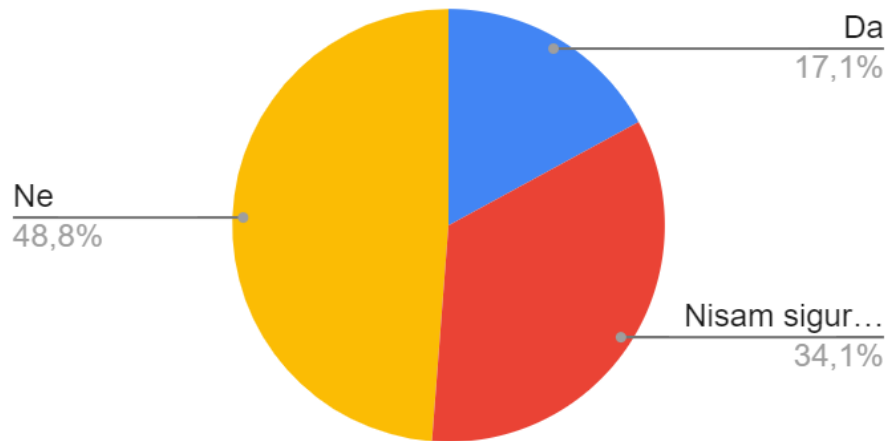
Žene-Gdje smatrate da je sigurnije držati...

Grafikon 9:gdje je sigurnije držati novac-žene

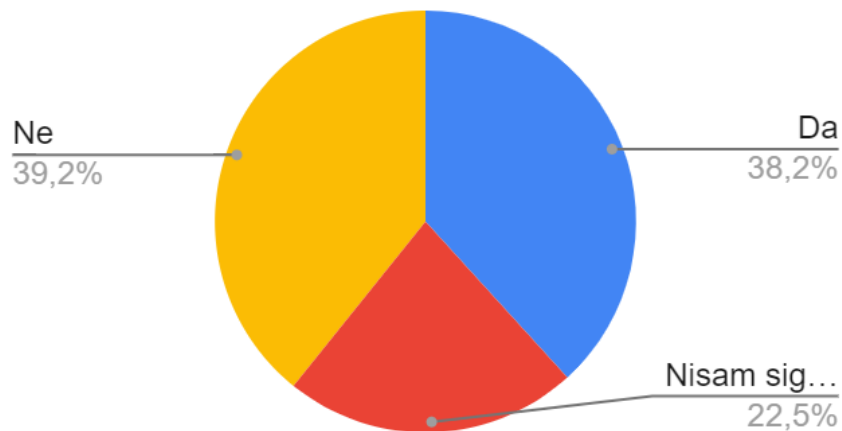
„Kod oročenih depozita klijent se obvezuje "držati" sredstva kod banke na duže vrijeme, najčešće 6 ili 12 mjeseci, te time stječe pravo na višu kamatu od one po viđenju. U slučaju opoziva sredstava prije roka, banka klijentu isplaćuje nižu kamatnu stopu od definirane (u većini slučajeva kamatnu stopu po viđenju). Kod depozita po viđenju klijent ima mogućnost bilo kada povući svoja sredstva u poslovnici ili putem elektroničkog bankarstva uz priznavanje kamatne stope, ali je kamata koju zarađuje ovakvom štednjom niža.“ (Erstebank: razlika između oročenog depozita i depozita po viđenju)

Znate li navesti razliku između or...

Grafikon 10:razlika između oročene štednje i štednje po viđenju -Muškarci

Znate li navesti razliku između o...

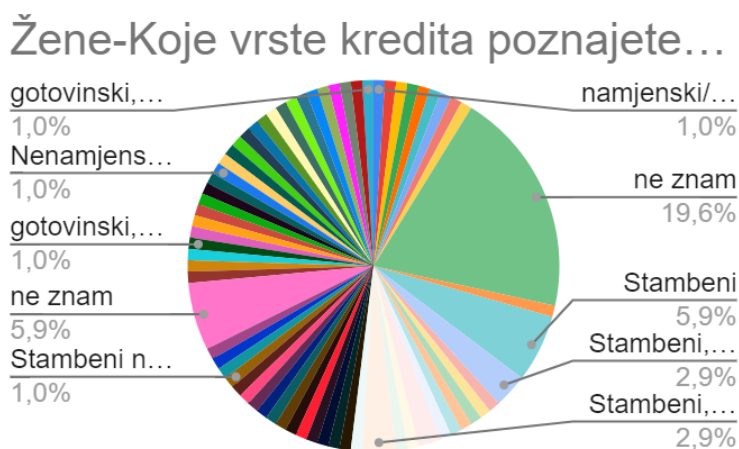
Grafikon 11:razlika između oročene štednje i štednje po viđenju-Žene

Iako se konstantno ističe važnost štednje i racionalne potrošnje novčanih sredstava i dalje veliki postotak ljudi ne zna navesti razliku između oročene štednje i štednje po viđenju. Čak 48,8% muškaraca te 39,2% žena ne zna navesti razliku. Pojmovi tekućeg i žiroračuna nešto su poznatiji građanima zbog učestalijeg korištenja, ali i čestog spominjanja putem internetskih platformi i medija. Zbog toga 58,5% muškaraca i 69,6% žena zna navesti razliku između tekućeg i žiroračuna.

Vrste kredita koji se najčešće pojavljuju u odgovorima kod muškaraca su stambeni, studentski i gotovinski, no čak 39% muškaraca ne zna navesti ni jednu vrstu kredita. Vrste kredita koji se najčešće pojavljuju kod žena su stambeni, namjenski i nenamjenski, no 15,5% žena ne zna navesti ni jednu vrstu kredita.

Grafikon 12:vrste kredita-muškarci

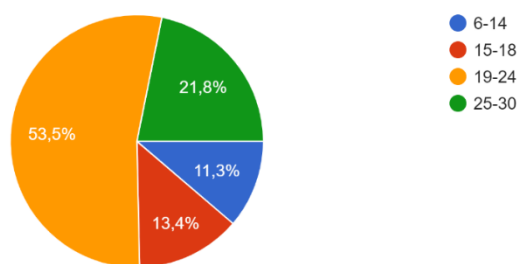
Grafikon 13:vrste kredita-žene

Više od 70% muškaraca i žena ne zna navesti ni jedan mirovinski fond. Dok je kod pitanja kako bi definirali pojam novca odgovori sredstvo plaćanja te papir kojim plaćamo bili najzastupljeniji kod muškaraca. Više od 60 % žena ne zna navesti niti jedan mirovinski fond, a najčešći odgovor na pitanje kako bi definirali novac je sredstvo plaćanja te odgovor instrument koji ima određenu vrijednost.

7.2. Analiza prema dobi

Dio ankete u kojoj se promatra pismenost prema dobi podijeljena je u četiri skupine (6-14, 15-18, 19-24, 25-30). U anketi pristupilo je 11,3% osoba u rasponu od 6 do 14, 13,4% osoba od 15 do 18 godina, 53,5% od 19 do 24 godine te 21,8% od 25 do 30 godina.

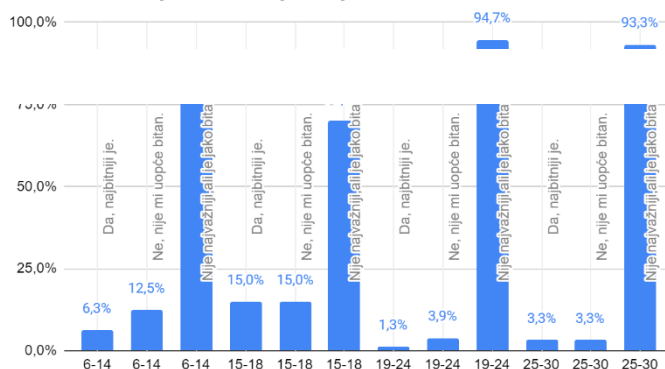
Godina:
142 odgovora

Grafikon 14: udio ispitanika po godinama

Ispitanici u dobi od 25 do 30 godine smatraju da imaju najviše odgovorni stav prema novcu, čak 80% smatra da ima odgovorni stav, dok ispitanici u dobi od 15 do 18 godina smatraju da imaju najmanje odgovoran stav prema novcu, njih 65%. No, kad je riječ o čestoj štednji novaca tu su postoci dosta niži. Najviše onih koji često štede su u najmlađoj dobi (75%), a najmanje su skloni štednji u dobi od 15 do 18 godina (55%). Na pitanje da li smatraju da je novac najvažniji svi ispitanici su većinski odgovorili da nije najbitniji ali je jako bitan.

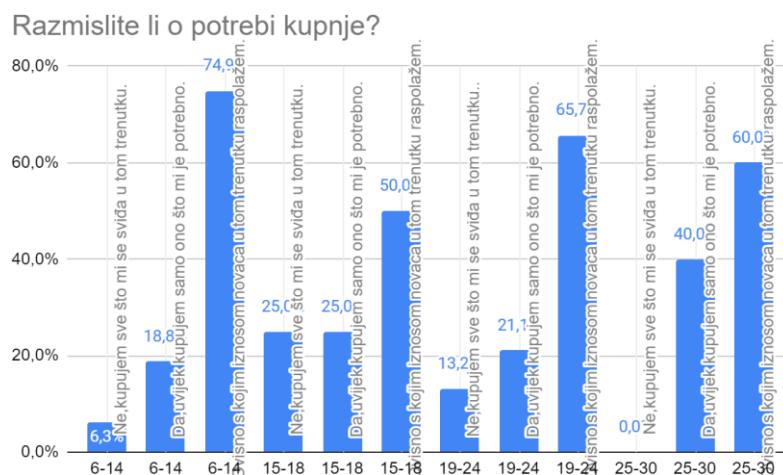
Smatrate li da je novac najvažniji u životu?

Grafikon 15: da li je novac najvažniji po godinama

Dob od 8-14 godina izjasnila se kako najviše novaca troše na hranu, igrice i obuču. Dob 15-18 godina se složila da se najviše troši na hranu, dob 19-24 troši najviše na hranu i odjeću, a dob 25-30 na druženja, hranu i prijevoz. Najviše razmišljaju o potrebi kupovine ispitanici u dobi od 25 do 30 godina (40%) prije nego što nešto kupe, dok je najmanja briga oko toga kod najmlađih ispitanika koji još nisu svjesni težine zarađivanja novca.

Kod razumijevanja pojma inflacije te njenog utjecaja na cijenu roba i usluga postoci su očekivano kod najmlađe generacije tek 25%, u dobi 15-18 godina je taj postotak 55%, u dobi 19-24 je to još veći postotak 77,6%, a u dobi od 25 do 30 godina je malo niži 76,7%. Što pokazuje kako se u srednjim školama i na fakultetu sve više pridaje važnost učenju finansijskih pojmova te se pokušava postići što veća finansijska pismenost.

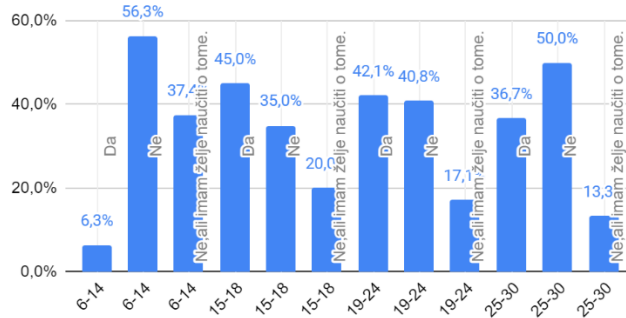

Grafikon 16: potreba kupnje

37,5% ispitanika u dobi od 6 do 14 godina smatra da je upoznato s vrstama kartica koje im se nude, najčešći odgovor je kreditna kartica. Kad je riječ o ispitanicima u dobi od 15 do 18 godina 25% ih smatra da su upoznati s vrstama kartica, a najčešće su spomenuli visa kartica. Ispitanici od 19 do 24 godina, njih 57,9% smatra da je upoznato s vrstama kartica, a najčešći odgovor je bio kreditna i debitna kartica. 60% ispitanika od 25 do 30 godina smatra da je upoznato, a najviše spominju visa i debitnu karticu.

Najčešći odgovor kod svih ispitanika za finansijske institucije koje poznaju bio je banka. Upoznata s trgovanjem vrijednosnim papirima najviše je skupina od 15 do 18 godina (45%), a najmanje skupina od 6 do 14 godina (6,3%).

Da li ste upoznati s trgovanjem vrijednosnim papirima

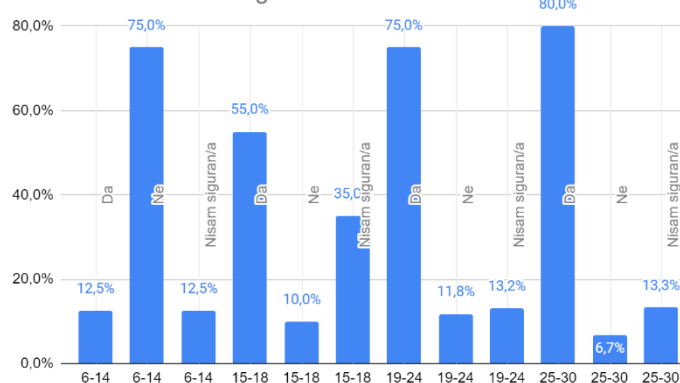

Grafikon 17:trgovanje vrijednosnim papirima

Najviše ispitanika smatra da je najsigurnije držati novac u banci, a najviše vjere u čuvanje novaca u banci ima najmlađa skupina od 6 do 14 godina (75%), a najmanje skupina od 15 do 18 godina (45%).

Iako je dosta ljudi istaklo da redovito štedi dosta ispitanika ne zna navesti razliku između oročene štednje i štednje po viđenju. Najviše ispitanika koji znaju navesti razliku su ispitanici životne dobi od 25 do 30 godina, njih 46,7%, a najmanje u životnoj dobi od 6 do 14 što je i za očekivati s obzirom da u osnovnoj školi manjka gradiva vezanog uz financijsko znanje i upravljanje novcem. Razlika između vrsta računa nešto je više poznata građanima od štednje, pa tako čak 80% ispitanika u dobi od 25 do 30 godina zna navesti razliku između tekućeg i žiroračuna, njih slijede ispitanici od 19 do 24 godine sa 75%, zatim od 15 do 18 godina s 55% i na zadnjem mjestu najmlađa skupina od kojih 12,5% zna navesti razliku.

Razlika između tekućeg i žiroračuna

Grafikon 18:razlika između tekućeg i žiroračuna

U dobi od 6 do 14 godina preko 80% ispitanika nije znalo navesti niti jednu vrstu kredita te preko 90% nije znalo navesti niti jedan mirovinski fond. U dobi od 15 do 18 godina samo 20% nije znalo navesti niti jednu vrstu kredita, a njih čak 80% nije znalo navesti niti jedan

mirovinski fond. U dobi od 19 do 24 godine stanje je malo bolje, barem jednu vrstu kredita zna navesti 80% ispitanika i oko 50% ispitanika zna navesti barem jedan mirovinski fond. Situacija je najbolja kod dobne skupine od 25 do 30 godina, samo njih 13% ne zna navesti niti jednu vrstu kredita i njih 43% ne zna niti jedan mirovinski fond.

Najčešći odgovori na pitanje kako bi definirali novac svojim riječima su: sredstvo plaćanja, materijalno sredstvo, sredstvo razmjene i papir kojim plaćamo.

7.3. Analiza prema stupnju obrazovanja

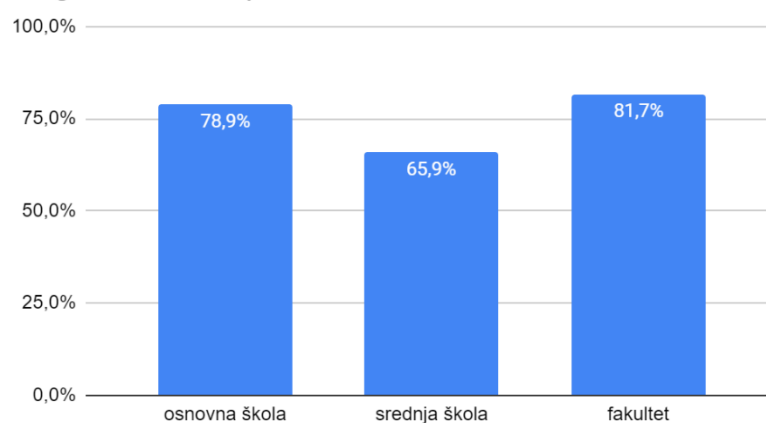
U anketi od ukupno 142 osobe pristupilo je 19 učenika osnovne škole, 41 učenik srednje škole ili zaposleni koji su završili srednjoškolsko obrazovanje te 82 polaznika preddiplomskog/diplomskog studija odnosno zaposleni koji su završili određeni studij.

Grafikon 19: udio ispitanika prema stupnju obrazovanja

Čak 78,9% osnovnoškolaca smatra da ima odgovorni stav prema novcu, a postotak osnovnoškolaca koji često štede iznosi 78,9%. Ispitanici sa završenom srednjom školom smatraju da njih 65,9% ima odgovoran stav prema novcu, a njih 51,2% redovito štedi novac. Ispitanici koji polaze određeni studij ili su ga već završili smatraju da njih 81,7% ima odgovorni stav prema novcu te njih 68,3% redovito štedi.

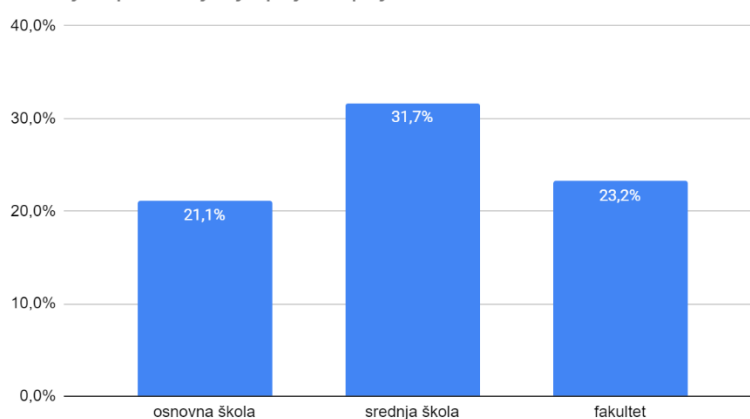
Odgovoran stav prema novcu

Grafikon 20: Odgovoran stav prema novcu prema obrazovanju

Na pitanje da li smatraju da je novac najvažniji svi su većinski odgovorili da nije najbitniji ali je jako bitan. Osnovnoškolci su se izjasnili kako najviše novaca troše na video igre, slatkiše i hranu, srednjoškolci najviše troše na hranu i odjeću, a studenti i zaposleni najviše troše na hranu, režije i odjeću. Samo 21,1% osnovnoškolaca, 31,7% srednjoškolaca i 23,2% studenata i zaposlenih razmisli detaljno uvijek prije nego što nešto kupe.

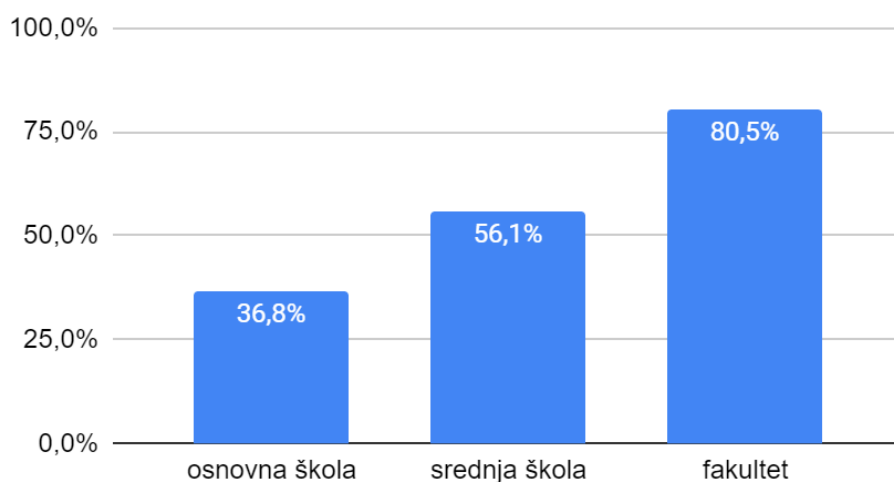
Detaljno promišljanje prije kupnje

Grafikon 21: postotak detaljnog promišljanja o kupnji po stupnju obrazovanja

Razumijevanja pojma inflacije te njenog utjecaja na cijenu roba i usluga razumije 36,8% osnovnoškolaca, 56,1% srednjoškolaca i 80,5% studenata. 63,2% osnovnoškolaca smatra da je upoznato s vrstama kartica koje im se nude, no na pitanje da navedu vrste kartica koje poznaju preko 40% ih ne zna navesti ni jednu vrstu. 39% srednjoškolaca smatra da je upoznato s vrstama kartica i najčešći odgovori koji su naveli su: Visa, kreditna i debitna. Studenti su nešto više upoznati s vrstama kartica njih 61% smatra da je upoznato i najčešći odgovori su: debitna, kreditna, Visa, prepaid kartica.

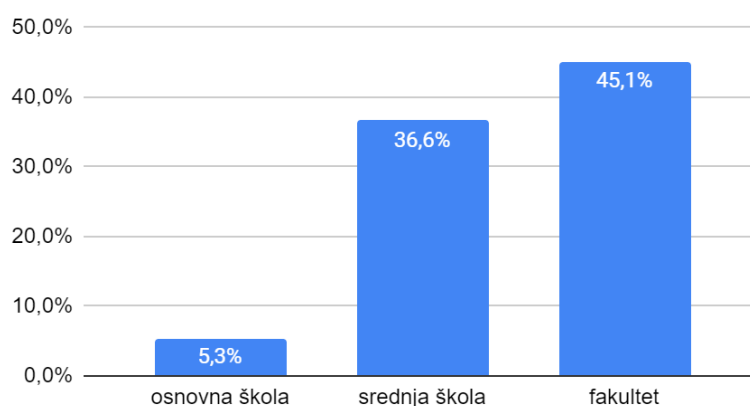
Razumijevanje inflacije

Grafikon 22: razumijevanje pojma inflacije i njenog utjecaja na cijene prema stupnju obrazovanja

Najčešći odgovor kod osnovnoškolaca za financijske institucije bio je banka, kod srednjoškolaca banka, HNB i FINA, dok je kod studenata bio banke, HANFA, štedionice i FINA. S trgovanjem vrijednosnim papirima upoznato je 5,3% osnovnoškolaca, 36,6% srednjoškolaca i 45,1% studenata

Trgovanje vrijednosnim papirima

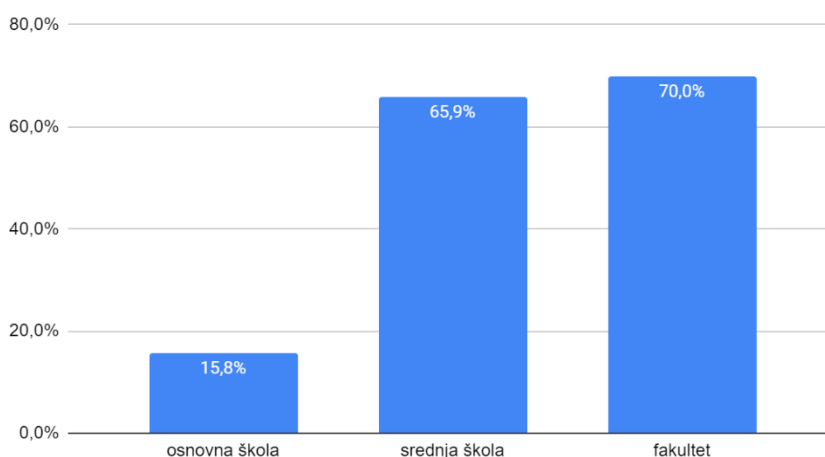

Grafikon 23: postotak upoznatih s trgovanjem vrijednosnim papirima prema stupnju obrazovanja

Iako još mnogi vjeruju kako je sigurnije držati novac kod kuće, neovisno o stupnju obrazovanja većina smatra kako je najsigurnije držati novac u banci.

Čak 78,9% osnovnoškolaca, 43,9% srednjoškolaca i 32,9% studenata ne zna razliku između oročene štednje i štednje po viđenju. Pojmove tekućeg i žiroračuna poznaje više ljudi. Zbog toga 15,8% osnovnoškolaca, 65,9% srednjoškolaca te 78% studenata zna navesti razliku između tekućeg i žiroračuna.

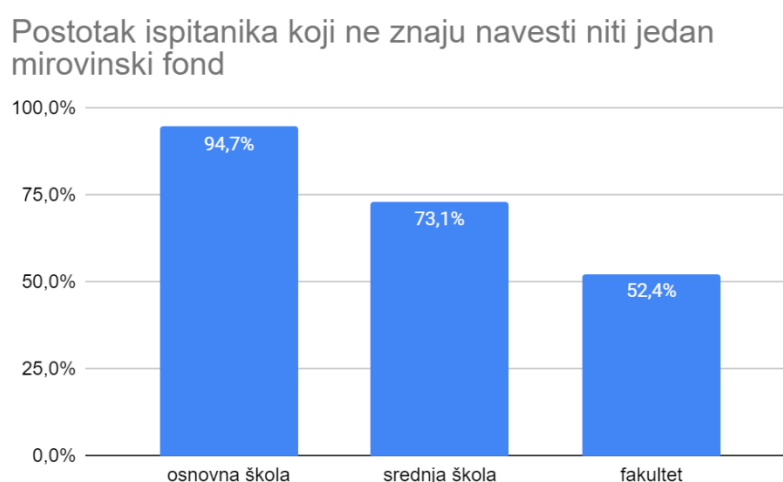
Razlika između tekućeg i žiroračuna

Grafikon 24: razlika između tekućeg i žiroračuna po stupnju obrazovanja

Vrste kredita koji je najčešći odgovori kod osnovnoškolaca je stambeni, ali velik postotak ih ne zna navesti niti jednu vrstu kredita. Kod srednjoškolaca se spominju odgovori: namjenski, gotovinski i stambeni. A kod studenata se najviše spominju odgovori: stambeni, namjenski, nenamjenski, hipotekarni i gotovinski.

Više od 90% osnovnoškolaca, 70% srednjoškolaca i 50% studenata i zaposlenih osoba ne zna navesti niti jedan mirovinski fond. Definiranje pojma novca, osnovnoškolci su definirali kao: nagrada za rad i papir s velikom vrijednošću. Srednjoškolci su definirali kao sredstvo plaćanja, dok su studenti i zaposleni definirali kao sredstvo razmjene i sredstvo plaćanja.

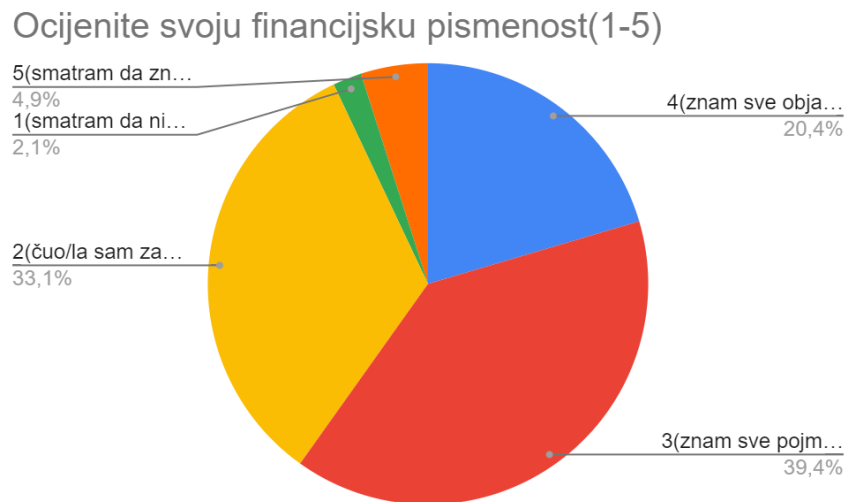
Grafikon 25: mirovinski fondovi prema stupnju obrazovanja

8. Financijska pismenost u doba Covid 19

Od pojave pandemije covid 19, došlo je i do krize uzrokovane istoimenom pandemijom. Zbog te krize puno ljudi ostalo je bez posla, a tako i bez primanja. Covid 19 nas je prisilio na posao od kuće, a zanimanja koja to nisu bila u mogućnosti zatvorila su svoja vrata privremeno ili zauvijek. Posljednje dvije godine bile su izazovne za mnoga zanimanja koja su privremeno ostala nezaposlena i time su trebali iz minimalnih prihoda prehraniti svoju obitelj. Od velike pomoći ljudima je bila upravo financijska pismenost koju su mogli iskoristiti, te iskustvo u vođenju vlastitih financija. Također važno je bilo razlikovati svoje želje i stvarne potrebe kako bi se izašlo na kraj s problemom. Pandemija polako odmiče, no posljedice će se zasigurno još dugo osjećati.

9. Prijedlog poboljšanja financijske pismenosti djece i mladih u Hrvatskoj

Najviše ispitanika svoju financijsku pismenost je ocijenilo s ocjenom tri (39,4%), što se u potpunosti slaže s rezultatima ankete jer većina zna pojmove, no teško im je objasniti ili navesti. No, sa također velikim postotkom (33,1%) smatra da je njihova ocjena financijske pismenosti dva jer su čuli za pojmove, ali ne znaju objasniti ili navesti.

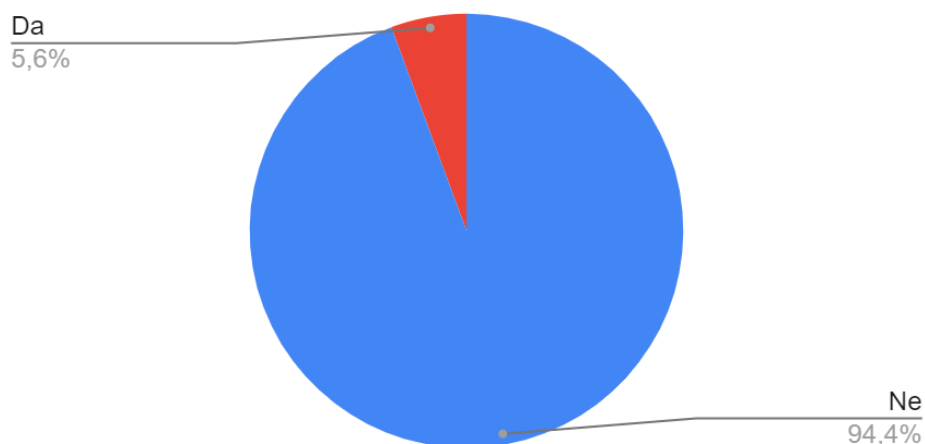

Grafikon 26: Ocjena financijske pismenosti

Ne govori se dovoljno o financijskoj pismenosti te bi bilo korisno uvesti u škole što više predmeta koji bi učili o financijskim pojmovima te pravilnom odnosu prema novcu. Vrlo je važno naučiti i raspolagati novcem na način da pratimo svoje financije.

Najvažnije je od najranije dobi učiti o financijskim pojmovima kako bi djeca znala pravilno raspolagati vlastitim džeparcem. U ovu svrhu putem ankete istražilo se što djeca i mladi u Hrvatskoj misle da li se priča dovoljno o financijskoj pismenosti.

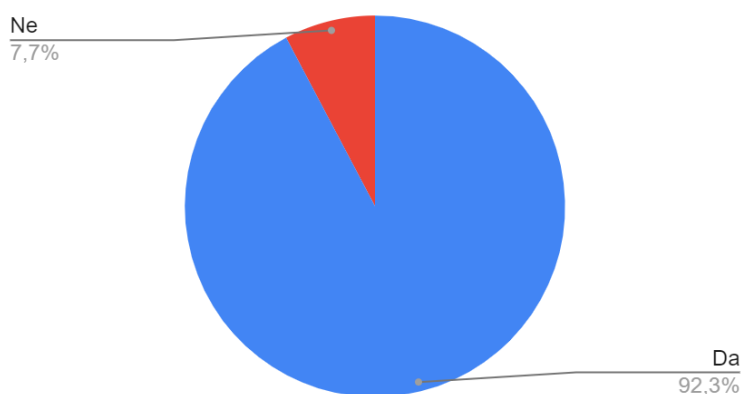
Smatrate li da se dovoljno govori o važnosti
financijske pismenosti u Hrvatskoj kod djece...

Grafikon 27: da li se dovoljno govori o financijskoj pismenosti

Dakle, čak 94,4% ispitanika smatra da se ne govori dovoljno o financijskoj pismenosti kod djece i mladih u Hrvatskoj. Te bi bilo korisno u svrhu toga, organizirati edukacije u školama, na fakultetima, ali i u financijskim institucijama poput Hrvatske narodne banke (HNB) i Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (HANFA). U anketi se ispitalo da li ispitanici smatraju da bi bilo korisno organizirati takve edukacije na što je njih 92,3% odgovorilo da bi bilo korisno organizirati takve edukacije.

Smatrate li da bi bilo korisno organizirati do...

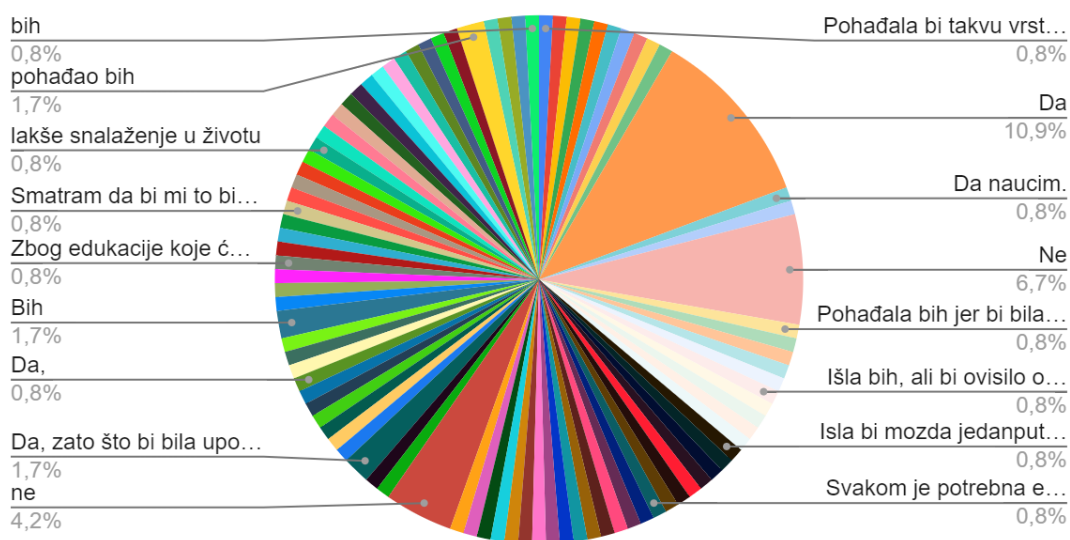
Grafikon 28: da li bi bilo korisno organizirati edukacije

U svrhu edukacija, postoji institucija osnovana 2011.godine - Hrvatski institut za financijsku edukaciju. To je udruga koja se bavi učenjem financijskih pojmova, cjeloživotnog učenja ali i promicanja financijske pismenosti. Udruga radi samostalno ali i surađuje s raznim gostima predavačima, te nudi veliki spektar znanja iz različitih područja financija. Nudi znanja koja se tiču nas potrošača i naših prava, ali i znanja vezana uz pametnije raspolaganje novcem te učenjem o financijskim pojmovima. (HIFE, O nama)

Bilo bi vrlo korisno kada bi takve udruge dolazile već i u osnovne škole gdje bi se od najranije dobi učilo o financijskim pojmovima i na taj način pridonijelo poboljšanju financijske pismenosti.

Također, vrlo je važno poticati roditelje da razgovaraju sa svojom djecom od najranije dobi o financijama i praćenju istih. Na taj način djeca bi dobila stvarni uvid u financije te ne bi imala osjećaj da novac samo „pada s neba“.

Ako ste odgovorili s "Da", biste li sami pohađali takvu edukaciju(ukoliko da navedite razlog zašto smatrate da bi va...

Grafikon 29: da li bi pohađali takvu edukaciju

Na pitanje da li bi pohađali takvu edukaciju samo njih 4,2% je odgovorilo da ne bi, dok je ostatak ispitanika istakao kako bi to bilo korisno jer bi naučili lakše se snalaziti u životu, jer bi se upoznali s finansijskim pojmovima, jer bi poboljšali odnos s novcem, više bili informirani o štednji i kreditima i slično.

Bilo bi korisno čak napraviti više vrsta edukacija i jedna od njih bi mogla biti namijenjena djeci u najranijoj dobi gdje bi se učilo roditelje ali i djecu. Roditelje bi se podučavalo o načinu na koji je najbolje djecu uputiti u financije i odnosu s novcem, dok bi se za to vrijeme djeci uz razne igre probalo predočiti važnost odnosa s novcem i pravilnoj raspodjeli džeparca.

10. Popis literature

Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu (str.1-10)

Barbić D., Lučić Andrea(2018.),Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu (str.125-129)

Brečić R. ,Filipović J.(2016.), Priručnik za male ekonomiste-Financijska pismenost za djecu (str.11-15)

Brečić R. ,Filipović J.(2016.), Priručnik za male ekonomiste-Financijska pismenost za djecu (str.50-53)

Erstebank,Razlika između oročenog depozita i depozita po viđenju, Preuzeto: <https://www.erstebank.hr/hr/koja-je-razlika-izmedju-orocenog-depozita-i-depozita-po-vidjenju>

HANFA, Financijska pismenost,str.14, Preuzeto: <fin-pismenost-brošura.pdf> (hanfa.hr)

HANFA, Financijska pismenost, Preuzeto:<https://www.hanfa.hr/edukacija-i-potro%C5%A1a%C4%8Di/financijska-pismenost/>

HANFA i OECD (2019.) Financijska pismenost u Hrvatskoj, Preuzeto:<https://www.hanfa.hr/media/4761/financijska-pismenost-u-republici-hrvatskoj.pdf>

HNB i HANFA (2015.), Mjerenje financijske pismenosti i financijske uključenosti u Hrvatskoj, preuzeto: [Mjerenje financijske pismenosti](Mjerenje%20financijske%20pismenosti) (hnb.hr)

HIFE, O nama, Preuzeto: <https://www.hife.hr/onama>

Klačmer Čalopa M., Cingula M.(2012.),2.izdanje: Financijske institucije i tržište kapitala (str.14-17)

Marton Z.(2020.), Istraživanje iz područja odgoja i obrazovanja na razini škole-financijska pismenost, Preuzeto: [SSN > Obavijesti](SSN%20Obavijesti) (ss-novska.hr)

11. Zaključak

Na samom početku ovog rada objašnjeni su pojmovi vezani uz financijsku pismenost, navedeni podaci vezani uz financijsku pismenost u svijetu, u Hrvatskoj te kod djece i mladih u Hrvatskoj. Navedeni su savjeti kako uputiti djecu od najranije dobi u financije odnosno u prihode i troškove kućanstva. Mnogi stručnjaci smatraju kako je korisno odrediti djeci džeparac i od najranije dobi ih naučiti da je to iznos kojim raspolažu tjedno ili mjesečno ovisno o dogovoru. Na taj način djeca će znati raspoznati svoje želje od stvarnih potreba te naučiti štedjeti i na taj način ispuniti svoje želje.

U ovom radu se pokazalo kako je financijska pismenost kod djece i mladih u Hrvatskoj osrednja te da ima dosta mjesta za napredak. Kod istraživanja pismenosti po spolovima, žene su pokazale bolje poznavanje financijskih pojmova te veću želju za štednjom i pravilnom raspodjelom novčanih sredstva.

Financijska pismenost prema dobi pokazuje kako su ispitanici najmlađe dobi najmanje financijski pismeni što je rezultat ne postojanja predmeta u osnovnoj školi koji bi učio financijskim pojmovima, te bi bilo jako korisno uvesti neki takav predmet. S druge strane najviše su pismeni ljudi u dobi od 25 do 30 godina.

Što se tiče financijske pismenosti prema stupnju obrazovanja, najpismeniji su oni ljudi sa završenim fakultetom, što i ima smisla jer se na fakultetima više priča o financijama i raspoređivanje svojeg osobnog budžeta. Dok su najmanje pismeni oni najmlađe dobi. Zbog toga bi bilo korisno uvesti edukacije već u osnovne škole.

U doba Covida 19 došlo je do važnosti poznavanje financija, kada je bilo potrebno u nedostatku posla, raspodijeliti manji budžet na trenutne potrebe. Pojedinci s višom razinom financijske pismenosti puno lakše su se snašli u doba pandemije, no prave posljedice tek sad dolaze te će se tek trebati snalaziti. Sada je vrlo bitno da svaki pojedinac pametno vodi svoje financije zbog sve većih cijena koje nam dolaze.

Zbog toga je pametno, svakodnevno nadograđivati svoje znanje uz pomoć edukacija koje već postoje, ali i informiranjem putem službenih stranica raznih financijskih institucija.

Popis grafikona

Grafikon 1: postotak muškaraca i žena zastupljenih u anketi	8
Grafikon 2:Koliko je novac bitan muškarcima	9
Grafikon 3:Koliko je novac bitan ženama.....	9
Grafikon 4: Koje vrste kartica znaju muškarci.....	10
Grafikon 5:Koje vrste kartica znaju žene	10
Grafikon 6:trgovanje vrijednosnim papirima-muškarci	11
Grafikon 7:trgovanje vrijednosnim papirima-žene	11
Grafikon 8:gdje je sigurnije držati novac-muškarci	12
Grafikon 9:gdje je sigurnije držati novac-žene	12
Grafikon 10:razlika između oročene štednje i štednje po viđenju -Muškarci.....	13
Grafikon 11:razlika između oročene štednje i štednje po viđenju-Žene	13
Grafikon 12:vrste kredita-muškarci	14
Grafikon 13:vrste kredita-žene	14
Grafikon 14: udio ispitanika po godinama	15
Grafikon 15:da li je novac najvažniji po godinama	15
Grafikon 16:potreba kupnje	16
Grafikon 17:trgovanje vrijednosnim papirima	17
Grafikon 18:razlika između tekućeg i žiroračuna	17
Grafikon 19: udio ispitanika prema stupnju obrazovanja	18
Grafikon 20: Odgovoran stav prema novcu prema obrazovanju	19
Grafikon 21: postotak detaljnog promišljanja o kupnji po stupnju obrazovanja	19
Grafikon 22: razumijevanje pojma inflacije i njenog utjecaja na cijene prema stupnju obrazovanja	20
Grafikon 23: postotak upoznatih s trgovanjem vrijednosnim papirima prema stupnju obrazovanja	21
Grafikon 24:razlika između tekućeg i žiroračuna po stupnju obrazovanja.....	21
Grafikon 25:mirovinski fondovi prema stupnju obrazovanja	22
Grafikon 26:Ocjena financijske pismenosti	23
Grafikon 27:da li se dovoljno govori o financijskoj pismenosti	24
Grafikon 28: da li bi bilo korisno organizirati edukacije	24
Grafikon 29: da li bi pohađali takvu edukaciju	25

Prilozi:

Obrazac ankete: https://docs.google.com/forms/d/1Y6G_cZVL_yNxyMeCovBulRk-JOWnxpRUltLdfj7zoJ8/edit?usp=sharing

Excel dokument s odgovorima i grafikonima:

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1vx7nNVtgfecw194YgWxWwGQDIICUb-i4Emlive-dKA/edit?usp=sharing>